

LUMPI, ČI POČESTNÍ

Štefan Hrivňák, Archív mesta Bratislavy

Najvyšším predstaviteľom dediny či mesta bol odjakživa richtár. Ten spolu s volenými úradníkmi – prísaznými, reprezentoval obec smerom k okolitému svetu, staral sa o financie a pečatou potvrdzoval úradné dokumenty.

Richtár bol skutočne najdôležitejšou osobou v obci. Ak s ním boli obyvatelia spokojní, mohol ostať na jej čele dlhé roky, naopak, ak bolo jeho pôsobenie kontroverzné či nežiaduce, na richtársku stolicu zasadol niekto iný. V roku 1871 prebehla v Uhorsku reforma verejnej správy a podľa zákonného článku č. XVII sa všetky obce rozdelili na tzv. veľké a malé obce. V súvislosti s tým sa vytvorili notárske obvody, do ktorých spadala veľká a niekoľko malých obcí. Vajnory spadali pod Notársky obvod v Ivanke pri Dunaji, čo znamená, že tam sídlil obvodný notár. Jeho hlavnou úlohou bolo viesť písomnú agendu pre obce, ktoré mal vo svojej pôsobnosti. Takto je v súdobých dokumentoch opísaná funkcia notára: „povolanie notárove je horlivosťou, všestrannosťou a

Milostivi Pane
 Uz zle mosi u nás vižirat, ked sa
 knim utikat musime; ale musime aj
 tento krok probuvat pravec nekbieme
 nečo urobili, čo bisme neshori ~~sechiti~~,
 abarovali; ked nekdó sa topi, aj slamko
 sa chita, tak sme aj mi robili, dovčulka
 ale veul uz máme dost, mnoho vodi sme
 pili chceme a bi nam nekdo pravu ruku
 dál a nás oslobodil lebo ked toto dalej
 trvat bude, tedi nas pan notarius odere,
 a mi ponuteni budeme neš majetah
 židom predat a do Ameriki vivandrovat.

vžitím sa do svojho vážneho stavu, vy-
 dobyť si dôveru celej obci”.
 Práve s dôverou celých Vajnor mali
 notár Anton Varga a s ním aj vtedajší
 richtár Ján Vlček veľký problém. V roku
 1888 totiž Vajnoráci spísali sťažnosť
 adresovanú bratislavskému hlavnému
 županovi grófovi Štefanovi Esterházi-

mu. Text bol napísaný v historickej slo-
 venčine, preto si dovoľím určité pasáže
 z neho priamo citovať: „Milostivi Pane.
 Uz zle mosi u nás vižirat, ked knim uti-
 kat musime, ale musime aj tento krok
 probuvat (skúsiť)... ked nekdó sa topi, aj
 slamki sa chita... chceme abi nam nek-
 do pravu ruku dál a nás oslobodil, lebo
 ked toto dalej trvat bude, tedi nas pan
 notarius odere a mi ponuteni budeme
 neš majetok židom predat a do Ameriki
 vivandrovat...”. Z týchto pasáží je zrej-
 mé, že obyvatelia Vajnor sa celkom ve-
 rejne sťažovali na notára, že ich zdiera.
 V ďalšom pokračovaní sťažnosti Vajno-
 ráci píše, že notár neoprávnene vyberá
 dane a že takto tisíce zlatých putujú
 notárovi do vrecka. Dokonca tvrdia, že
 notár má istú protekciu u nadriadených
 a že sa nemôžu dovolať spravodlivosti.
 Údajne mu slúžny Bratislavského ok-
 resu už v minulosti udelil pokutu, no
 jeho nadriadený - druhý podžupan, toto
 rozhodnutie zrušil a peniaze mu vrátil
 späť. Vajnoráci na margo toho ďalej
 píše: „A on sa smeje a nas dalej rabu-
 je a okrada”. Preto župana žiadali, aby
 do obce vyslali špeciálnu komisiu, ktorá
 toto všetko prešetří. Dokonca ho hneď
 aj urgovali, pretože údajne notár chodí
 do ich daňových knížiek a vytrháva z
 nich listy.

Vajnory mali v tom čase niečo vyše
 1500 obyvateľov, ktorí obývali približ-
 ne 245 domov. O tom, že to nie je zále-

ÚRADNÍCI?!

žitost' len pár jednotlivcov, ale väčšieho počtu obyvateľov (aj keď nie väčšiny obce), svedčí fakt, že proti notárovi a richtárovi vystúpili menovite Ján Antalič, Matúš Belaj, Ján Benčič, Ján Bruder, Ján Fašung, Michal a Pavol Feketeovci, Tomáš Hubáček, Jozef a Martin Polákovci, Ján a Štefan Pilní, Ján Srna a Ján, František a Martin Zemanovci. Aby svojej obžalobe dodali na váhe, najali si aj advokáta dr. Štefana Štefanoviča, ktorý ich v tejto veci zastupoval. Na podnet žalobcov obvinil notára a bývalého richtára, že protiprávne vyberali dane, ktoré celkovo činia sumu 1081 zlatých a 12 grajciarov.

No a ako to celé vlastne dopadlo? Hlav-

ný župan poveril prešetrením tohto podnetu hlavného slúžneho Bratislavského okresu. Ten zodpovedne pristúpil k riešeniu celej veci a osobne sa zúčastnil na vyšetrovaní. To sa konalo priamo v obci dňa 26. mája o 8. hodine ráno. Podžupan v tomto termíne uvoľnil župného účtovníka Alexandra Thüringera z revíznej účtarne, ktorý kontroloval obecné účty. V delegácii bol aj tretí župný zamestnanec, administratívny praktikant, ktorý zapisoval koncept zápisnice. Služný si v deň vyšetrovania zavolať zúčastnené strany a spolu s ostatnými členmi delegácie rozkázal predložiť obecné účty. Po ich dôkladnej kontrole komisia uviedla, že z vybraných peňa-

zí 626 zlatých činili dane za prevádzku obecného hostinca, 237 zlatých a 16 grajciarov boli daňové nedoplatky, 136 zlatých a 72 grajciarov sa odvieďlo vo forme cirkevnej dane a 80 zlatých činil notárov plat, relevantný za dané obdobie. To celkovo predstavovalo 1081 zlatých a 12 grajciarov, teda presnú sumu, ktorú Vajnoráci označili ako neadekvátne odvedenú. No keď delegácia preverila vyjadrenie municipálneho výboru, teda úradu, ktorý schvaľoval obecné rozpočty, usúdila, že všetky odvody boli vybrané korektné a v súlade s daným dokumentom. Župný účtovník porovnal aj daňové knižky, predložené žalobcami, a porovnal ich s obecnou účtovnou knihou a zhodnotil, že všetky sumy sedia. Ani žaloba, že notár Anton Varga z daňových knižiek viacerých vajnorských daňových poplatníkov vytrhal stránky, sa nepotvrdila. Napriek tomu, že župní úradníci žiadali predloženie takto poškodených knižiek, pred komisiu žiadna prinesená nebola.

V závere správy, ktorú hlavný slúžny adresoval hlavnému županovi, sa ďalej konštatuje, že na základe prekontrolovaných dokladov žalujúce stránky a tiež ich právny zástupca uznali, že suma 1081 zlatých a 12 grajciarov dodatovej dane bola vybraná v súlade so zákonom. Vajnoráci vyhlásili, že si neželajú pokračovanie vyšetrovania a požiadali o jeho skončenie. Spor sa tým pádom skončil. No žalobcov ešte čakala nemilá povinnosť. Museli uhradiť výdavky za činnosť komisie, čo činilo 19 zlatých a 40 forintov.

Obvinenia vajnorských roľníkov a vi-nohradníkov sa, teda, nepotvrdili a ešte aj pred hlavným županom nakoniec boli za hlupákov. Dôvodom, prečo vôbec vznikol tento spor, je pravdepodobne určitá nevráživosť medzi notárom a Vajnorákmi a z toho prameniaca zlá informovanosť obyvateľov obce o daňových poplatkoch. Ostáva nám len veriť, že obe strany, napokon, k sebe našli spoločnú cestu, že notár si uvedomil, že vyšetrovanie župnými úradníkmi vôbec nie je príjemná záležitosť. Obyvatelia Vajnora si z toho zase mohli vziať cenné ponaučenie, ktoré je zároveň porekadlom – dvakrát meraj a raz rež. A možno sa len vymenil človek na pozícii obvodného notára a všetko bolo zrazu v poriadku...

Zdroj: Štátny archív v Bratislave, fond Župa Bratislavská I., Hlavný župan, všeobecné písomnosti, spis 441/1888.

